

سیدامیر موشواری
پژوهشگر، ناشر، منتقد ادبی

پس از تولید نوشته ها، حفظ آن ها مهم ترین مسئله برای کسانی بود که آن ها را می آفریدند، برای همین است که نوشته های نقش رستم و بیستون یا کتیبه های محراب مساجد و ایوان ها را در مکانی دور از دسترس نوشته اند. اگر نوشته های نقش رستم در آن ارتفاع بسیار زیاد در سینه کوه نقش نمی بست، شاید امروز به دست ما نمی رسید. بنابراین، می توان ادعا کرد که انسان ایرانی ۲۵۰۰ سال پیش همواره به این فکر بوده است که باید نوشته هایش را حفظ کند. در دوره هخامنشی آن قدر به این امر بها داده می شد که نحوه ساخت بنایی مانند کاخ آپادانا را بر چهار لوحه سیمین و زرین نوشتند و در چهار طرف کاخ دفن کردند تا آیندگان را از آن آگاه کنند.[۱] ایرانیان بعدها برای حفظ پوست نبشته ها و نامه هایی که بر کاغذ یا پارچه نوشته می شد، از وسیله ای به نام «آسک» استفاده کردند که غلافی چوبی، فلزی یا چرمی بود و نامه ها را بی هیچ آسیبی به مخاطبان می رساند. [۲]

ایرانیان پس از تولید کتاب به این فکر افتادند که باید آن را در برابر آسیب های مختلف حفظ کنند و اینجا بود که نخستین جلد ها برای پوشش اوراق کاغذی یا پوستی تولید شد. اولین نمونه های باقی مانده از این جلد ها مربوط است به نسخه ای از قرآن کریم به خط شخصی از خیفان توس که متعلق است به سال ۲۹۷قمری. این نوع جلد، علاوه بر تمامی آنچه جلد های امروزی دارند، بخشی مانند سر پاکت نامه داشت که لبه خارجی کتاب را هم می پوشاند و از این طرف هم آن را محفوظ می کرد. این بخش از جلد که به آن «لسان» (زبانه) گفته می شود، مختص ایرانیان بوده و در تاریخ کتاب سازی جهان به نام ایشان ثبت شده است. از دوره قاجار، شیوه های اروپایی ساخت جلد وارد ایران شد. پس از این، به مرور و با انتشار کتاب های چاپی و نیاز به سرعت در جلد سازی و تأمین تعداد زیادی جلد، شاهد رواج جلد های چاپ سنگی هستیم. در این دوره، کیفیت جلد کتاب ها آن قدر نزول می کند که کمتر جلدی که به این شیوه سنگی تولید شده باشد تا صد سال برای ما باقی مانده است؛ این در حالی است که جلد های هزارساله هنوز کتاب ها را حفظ کرده اند.

[۱] پس از کشفیات ابتدای قرن بیستم، این الواح به دست آمد که اکنون در موزه ایران باستان و لوور نگهداری می شوند.

[۲] رجوع شود به «تاریخ بیهقی» و توصیفات آن از «آسک» و «آسک دار».

آستوریاس، نیم قرن پس از مرگ، به کوشش بازمی گردد

«چشمان بازمانده در گور»

بقایای پیکر نویسنده گواتمالایی برنده جایزه نوبل ادبیات، پس از نیم قرن به کشورش بازگردانده خواهد شد. مهدی سرائی، مترجم زبان اسپانیایی که آثاری همچون «روزگار سخت»، «مسند عقاب»، «ادبیات آتش است» و «باد ها، راه با فارسی برگردانده، در متنی که در اختیار ایسنا قرار داده، آورده است: میگل آنخل آستوریاس در ۹ ژوئن ۱۹۷۴ در پاریس درگذشت. درحالی که از سال ۱۹۵۴ با سلب تابعیتش مجبور به جلا ی وطن و مهاجرت به فرانسه شد. این نویسنده گواتمالایی بانگارش سه گانه «جمهوری موزه» (= آقای رئیس جمهور»، «چشمان بازمانده در گور» و «باد سهمگین») نقش مهمی در شکوفایی ادبیات آمریکای لاتین و شناسایی فرهنگ بومی این مرزوبوم به مردم جهان داشت. فرزند برنده جایزه نوبل، میگل آنخل آستوریاس آما دور، در مراسمی که برای پنجاهمین سال مرگ پدرش در گواتمالا برگزار شد، گفت: «دو دولت اخیر گواتمالا پیشنهاد بازگرداندن بقایای جسد پدرم را به زادگاهش مطرح کردند. شدیداً مخالفت کردم، زیرا این دولت ها بخشی از 'معاهده فاسدان' هستند که پدرم با آن ها موافقت نکرده بود.» آستوریاس آما دور در این مراسم بزرگداشت وعده داد تا بقایای جسد پدرش به گواتمالا منتقل شود و برای همیشه در کشور «مردان ذرت» آرام بگیرد.

«معاهده فاسدان» اشاره به دولت های جیمی مورالس و آلخاندرو گایماتی دارد که از سال ۲۰۱۶ تا سال ۲۰۲۴ بر رأس قدرت بودند. کابینه آن هامتشکل از سیاستمداران، صاحبان کسب وکار، وکلای صاحب منصبان پیشکین بود که با هم در یک چیز مشترک بودند و آن همکاری در فساد بود.

● چرایی سلب تابعیت آستوریاس

میگل آنخل آستوریاس در سال ۱۹۵۱ از طرف داران سرسخت دولت خاکپو آرینز بود که در انتخاباتی آزاد و با شعار حمایت از مردم و دیپافت مالیات از شرکت های خصوصی به قدرت رسید. اما به قدرت رسیدن مردی که سودای استقلال کشورش را داشت و می خواست از شرکت های خارجی برای بهره برداری از منابع کشورش مالیات دریافت کند، به مذاق گرینگوها (=میکایی ها) خوش نیامد و سرانجام او را در کودتایی در سال ۱۹۵۴ از قدرت برکنار کردند و یک نظامی به نام «کارلوس کاستیو آرماس» را به قدرت رساندند. کاستیو آرماس، پس از به قدرت رسیدن دستور داد تابعیت آستوریاس از او سلب شود و به همین دلیل از کشور اخراج شد. او مدتی در آرژانتین و شیلی به سر برد و سپس به اروپا رفت. آخرین سال های عمرش را هم در مادرید سپری کرد و به دلیل ابتلا به سرطان درگذشت.

تنها نصیحتی که می توان برای خواندن به دیگری کرد، این است که گوش به توصیه کسی ندهد و در پی شم و غریزه خویش باشد، به دلایل خود، استاد و خود نتیجه گیری کند. [...] اینکه صاحب نظران را با همه کبکبه و دبدبه شان، در کتابخانه هایمان

پذیرا شویم و به آن ها اجازه دهیم به ما بگویند چگونه بخوانیم و چه ارزش هایی را در مورد آنچه می خوانیم به کار ببریم، یعنی روح آزادی را که نفس چنان مکان های مقدسی است، نابود کنیم. هر جای دیگری ممکن است در بند قوانین و قراردادها باشیم، ولی در کتابخانه

۸ گفتار از شاعر بریتانیا درباره حکیم توس

در تازه های نشر این هفته، یک جستار درباره فردوسی و «شاهنامه» و چند تجربه نگاری را معرفی می کنیم

❶ **جستارهایی تازه درباره فردوسی و شاهکارش**

«هشت جستار درباره فردوسی و شاهنامه»، نوشته دیک دیویس، انتخاب و ترجمه مسعود جعفری جزی، نشر نیلوفر، ۲۷۲ صفحه، ۲۶۵ هزار تومان.

اولین عنوان فهرست امروز را به فردوسی و «شاهنامه» اختصاص داده ایم؛ کتابی در قالب یکی از ژانرهای خوش خوان امروز، یعنی جستار. این اثر هشت جستار در موضوعات مختلف چون بررسی منابع فردوسی در سرائش «شاهنامه»، دین و زن در «شاهنامه»، بررسی ابعاد مختلف شخصیت رستم، و بیت های الحاقی این اثر را شامل می شود. دیویس از پژوهشگران و مترجمان نامدار آثار کلاسیک فارسی است که در دانشگاه منچستر ادبیات فارسی خوانده است. او همچنین شاعری است که حتی مخالفان دیدگاه هایش به تازگی و اصالت نگاه او اذعان دارند.

❷ **نواندیشی دینی بر اساس سیره پیامبر(ص)**

«پیامبری و قرارداد: نظریه ای درباره سیره حکمرانی پیامبر اسلام(ص) بر اساس الگوی قرارداد»، نوشته داوود فیحری، تنظیم اکبر محمدی، نشر نی، ۲۴۰ صفحه، ۲۸۰ هزار تومان.

این کتاب بیان مفصل نظریه ای است در باب سیره حکمرانی رسول خدا که در واقع آخرین پروژه زنده یاد حجت الاسلام والمسلمین دکتر داوود فیحری، از استادان علوم حوزوی و علوم سیاسی، است. او در طرح نامه ای که برای تألیف این کتاب مرقوم کرده، از این گفته است که بیشتر پژوهش ها در جهان اسلام بدون اینکه به سیره پیامبر اکرم(ص) توجه کنند، بر سنت خلفای راشدین یا اندیشه های کلامی شیعه متمرکز می شوند، درحالی که برای نواندیشی دینی و تجدد سیاسی و اصلاح نهاد دولت در ایران و دیگر جوامع اسلامی، تحلیل ماهیت دولت پیامبر احمیتی ویژه دارد.

❸ **فردا اتفاق بهتری می افتد**

«فرداها»، نوشته ملیسا ده کوستا، ترجمه آریا نوری، نشر آموث، ۳۶۵ صفحه، ۲۵۵ هزار تومان.

جمله ای که روی جلد این کتاب درج شده است، می گوید: «پذیرفتن این حقیقت که هیچ چیز در این دنیا دائمی نیست. اولین قدم به سوی آرامش است.» «فرداها»، روایت زندگی اماند است، دختری که اتفاق بدی را از سر گذرانده که به سوی ناامیدی سوقش داده است. اما او بعد از اینکه به روستایی پناه می برد، با اتفاقات جذابی روبه رومی شود که مسیر زندگی اش را عوض می کند. مطالعه این رمان شاید برای همه آن هایی که احساس می کنند این روزها درگیر خودکشی و روزمرگی شده اند، تلنگری امیدبخش باشد. نویسنده این اثر در سال ۲۰۲۰ یکی از نویسنده های پرفروش فرانسه بوده است.

❹ **تجربه های یک قربانی افسردگی**

«یادداشت هایی بر سیاره مشوش»، نوشته مت هیگ، ترجمه شیرین ملک فاضلی، نشر برج و نشر هوپا، ۲۹۶ صفحه، ۲۲۵ هزار تومان.

چهارمین عنوان فهرست ماکتابی است که روی یکی از شناخته شده ترین پیامدهای زندگی مدرن در روزگار کنونی، یعنی اضطراب و تشویش مداوم، دست گذاشته است؛ تشویشی که پیامد دخوربودن همیشگی با فناوری است و قرارگرفتن در معرض شبکه های مختلف

از این ها خبری نیست. اما برای حظ بردن از این آزادی، اگر شعار و کلیشه نگفته باشیم، باید که البته خود را کنترل کنیم.

ویرجینیا ولف، «چگونه باید کتاب خواند؟» ترجمه لیلی کافی

عناوین جذابی در تازه های نشر آخرین روزهای خرداد به چشم می خورد. می توانیم یک اثر درباره فردوسی و «شاهنامه» بخوانیم و همچنین دو روایت مستند، یکی با درون مایه علمی و البته محیط زیستی و دیگری مبتنی بر مفاهیم روان شناختی. دوسه اثر تخصصی هم هست. در انتهای فهرست هفت گانه این هفته، از چند داستان و رمان نوجوان هم نام برده ایم.

❶ **روایت فروپاشی یک زن و یک شهر**

«شب هرگز کاراکاس را ترک نخواهد کرد»، نوشته کارینا ساینس بورگو، ترجمه ایمان رهبر، نشر خوب، ۲۷۰ صفحه، ۱۹۰ هزار تومان.

رمان تازه نشر خوب قصه زنی به نام آدلایدا را روایت می کند که با اتفاقات پشت سر هم و عذاب آوری دست وپنجه نرم می کند. او به تازگی مادرش را از دست داده است، خانه اش را نیز شورشیان تصاحب کرده اند. دراین میان، فقط یک بارقه امید هست که می تواند او را از دل این منجلاب به بیرون هدایت کند و آن مرگ زنی است با شباهت بسیار به خودش! مجله «تایمز» در سال ۲۰۱۹ این کتاب را در فهرست صد کتاب مهم سال قرار داد.

❷ **روایت زندگی یک انسان در کنار شامپانزه ها**

«در سایه انسان»، نوشته جین گودال، ترجمه حمیدرضا حسینی و عبدالصمیم وهاب زاده، نشر نو، ۳۸۹ صفحه، ۲۸۰ هزار تومان.

در سال ۱۹۶۰ زن جوانی تصمیم می گیرد تک و تنها به

دل جنگل های صعب العبور گمبه در تانزانیا بزند تا مدتی کنار شامپانزه ها زندگی کند. هدف او از این کار بررسی ریست این جانوران (به عنوان نزدیک ترین خویشاوندان انسان) و دیدن و ثبت وضبط همه جوانب حیات فردی و اجتماعی چند نسل از شامپانزه ها از تولد تا مرگ است. «در سایه انسان» در واقع روایت هم زیستی نویسنده با این جانوران است و شرح صوری بسیار او برای پذیرش از طرف آن ها.

❸ **مفهوم «ادراک» و هرآنچه از آن نشئت می گیرد**

«پدیدارشناسی ادراک»، نوشته موریس مرلوپوتنی، ترجمه مسعود علیا، نشر نی، ۶۶۴ صفحه، ۷۶۰ هزار تومان.

این کتاب فلسفی درباره پدیده «ادراک» صحبت می کند. مفهومی که نویسنده اثر درباره آن می گوید، یکی از سطوح بنیادین تماس و مراده ما با جهان است، دیگر سطوح شناخت و فهم ما از این مفهوم نشئت می گیرد. از این اثر با عنوان شاهکار موریس مرلوپوتنی یاد می شود و یکی از افهات متون فلسفه در قرن بیستم؛ اثری که در واقع رساله دکتری این فیلسوف نام آشنای فرانسوی است و در گذر زمان به یکی از کتب مرجع کلاسیک تبدیل شده است. احساس، زمان و زمان مندی و آزادی نیز از جمله مفاهیمی هستند که نویسنده در این اثر از آن ها صحبت می کند.

● چند انتخاب دیگر برای دوستداران رمان برای علاقه مندان به خواندن داستان های بلند، ازجمله جوان و نوجوان، چند پیشنهاد ویژه داریم که همه از تولیدات نشر افق هستند؛ «آپارتمان پنج سویم» اثر مینه سوئوت، «بادها» نوشته ماریو بارگاس یوسا، رمان های نوجوان «گیلی هاپکینز بزرگ» اثر کاترین پترسون و عاشقانه کلاسیک «بربادرفته» نوشته مارگارت میچل.

هرکه می خواهد او سلامت خویش گو بدین راه پرخطر نرود بی خبر مانده ایم در غربت که به سوی وطن خبر نرود

میرزا حبیب خراسانی (۱۲۶۶-۱۳۲۷ قمری)

ماهی از شست چون به خاک افتاد بار دیگر به آب در نرود سر ما رفته گیر در پایش لبک سودای او ز سر نرود مهر او سکه ای است در دل ما سکه دیگر ز روی زر نرود

ماه و گرچه مهربان باشد بی زر از خانه می به در نرود بند پای حبیب را بگسل کز درت زی در دگر نرود مرغ پسمل همی زند پر و بال لبک یک کام بیشتر نرود

مهرش از دل مگر به در نرود که خباثت هم از نظر نرود آب چشم آتش دل است، که دیگ تا نجوشد بسی، به سر نرود هرکه از سیم کیسه اش خالی است از پی یار سیم بر نرود

یک بشقاب خورش فسنجان لذیذ و جالفتاده

معرفی کتاب «شعر را چگونه بخوانیم؟ (دل باختن به شعر)»

سرخوشانه و شورانگیز، و حین تشریح و تحلیل شعرها، شاید بتوان سبک نویسنده در این کتاب را مشابه سبک یک آشپز حرفه ای دانست که به جای برگزاری کلاس نظری آشپزی و توضیح گام به گام فرایند آماده سازی و پخت مثلاً خورش فسنجان، یک بشقاب خورش فسنجان لذیذ و جالفتاده را که عطر و بخارئ هوس انگیز از آن برمی خیزد، جلو شما قرار می دهد و همان طور که شما درحال نوش جان کردن آن غذای مطبوع هستید، شروع می کند به تشریح نکات ریزی که حین طبخ رعایت کرده است، و بدین ترتیب با یک تیر دو نشان می زند و هم زمان شما را هم به فرایند علاقه مند می سازد و هم به فراورده.

کتاب به موضوعات جذابی می پردازد، مانند دسته بندی شعر (ص ۳۲)، «سطر اهدایی» یا همان جوشش (در برابر «کوشش»، و با وام گیری اصطلاح از کتاب «جوشش و کوشش در شعر»، اثر دکتر موسوی گرماردی، نشر هرمس، ۱۳۹۳) در شعر (ص ۴۴)، قافیه های مذکور مؤنث در شعر انگلیسی (ص ۵۷)، جریان «عروض گرایان اقتدار طلب» در شعر فرانسوی (ص ۱۱۱)، دو قالب اساسی در شعر به زعم ارسطو، یعنی ستایش و نکوهش (ص ۱۱۵)، خودمرثیه گویی (ص ۱۲۵)، ندای در شعر (ص ۱۶۷)، شعر و تاریخ عنوان فصل هشتم که موضوع اصلی آن هم هست، ترانه های کار که برای هماهنگ کردن ریتم کارگران در مزارع و کارخانه ها به کار می رفته و بر

از نزاع با خود شعر» (ص ۶۸) که جمله ای است از ویلیام بائتر بیتنس، شاعر ایرلندی، جمله ای از شارل بودلر، شاعر نمادگرای فرانسوی؛ «شاعر از امتیازی بهمتای 'خودبودن' و 'دیگری بودن' با آزادی عمل کامل سود می برد. او می تواند همچون روحی سرگردان، گرهه اراده کند، وارد کالبد فردی دیگر شود.... به هر پیشه و حرفه ای که بخواهد رو می آورد و شادی ها و رنج هایشان را احساس می کند» (ص ۱۹۲)، ««زندگی های ما چنان شتابی به خود گرفته است که کامیابش توانمان را برای سکون، برای تأمل در تنهایی، از دست داده ایم.... شعر غنایی توان ما را برای حیرت تازگی و طراوت می بخشد» (ص ۳۴۸).

و به رسم همیشگی، این نوشتار را با سیاسی صمیمانه از مترجم محترم به پایان می رسانم که با تالاشی ستودنی و به قول معروف- «با عرق ریزان روح» برگردان درخور و شایسته ای از متن اصلی را نه داده است که شاید مهم ترین ویژگی آن انتقال لحن شاعرانه نویسنده در جای جای کتاب به ویژه هنگام تحلیل شورمندانه شعرهای محبوبش باشد. همچنین، دانش زمینه ای مترجم درباره شعر و شاعری سبب شده است که این کتاب، ۳۵ صفحه ای حتی یک جمله نامفهوم در برگردان فارسی نداشته باشد و از این حیث، مستقل از موضوع کتاب، نمونه ای است از ترجمه دقیق و هنرمندانه.

«شعر را چگونه بخوانیم؟ (دل باختن به شعر)» نوشته ادوارد هرش، ترجمه مجتبی ویسی، نشر مروارید، ۱۴۰۱ (چاپ دوم)، ۳۶۴ صفحه

